

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 november Próza

Magyar László András: Üzlet

Mezővágás az 1910-es években még nem volt város, csak nagyközség. Minthogy vasútja későn épült, s amúgy is távol esett a fő szállítási vonalaktól, a település a 19. század második felének rohamos gyarapodásából kimaradt. Határain belül csupán téglagyár, egy-két malom és néhány ómódi céhszellemű kisiparos működött. A villanyvilágítást sikerült ugyan az 1890-es években a főbb utcákra bevezetni, és ezen főbb utcákon sárga makadámborítás is bizonyította a haladást, ám Mezővágást, a maga 6-7000 lakosával – hiába tartotta itt székét a püspök, s hiába működött itt főgimnázium, törvényszék, Tanítók Háza, tanonciskola, kaszinó és számos egyesület – inkább nagyra nőtt falunak, mint városnak láthatta az idelátogató vendég.

A környékbeli bérlőcsaládból származó dr. Arató (Abelesz) Richárd ebben a nagyközségben kezdte meg sikeres ügyvédi karrierjét. Noha Arató olyan szegény volt, hogy iskoláztatását csupán a jezsuitáknak köszönhette, néhány szerencsés örökösödési ügy segítségével 1912-ben már évi tízezer aranykoronát keresett, ami, ha meggondoljuk, hogy egyetlen aranykoronából akkoriban kiadósan meg lehetett vacsorálni, nem volt csekély summa. Mezővágás ebben az időben még olyan kicsiny volt, hogy minden helyi érettségizett ember jól ismerte egymást benne: dr. Arató így került – kávéházi – ismeretségbe a nála pár évvel idősebb, művelt és udvarias Füzéry (Fritsch) Dezső mérnökkel, akivel számos izgalmas sakk- és kártyapartit is vívott az idők során, sőt olykor együtt látogattak el a település egyetlen bordélyába is, amelyet egy Zsíros Treszka nevű középkorú hölgy irányított, helyzetéhez és nevéhez képest meglepő eleganciával.

Minden csordogált volna a maga kellemes, akácfás, hegedűszós vidéki medrében, csakhogy kitört az első világháború, s dr. Aratónak alig egy év múltán ott kellett hagynia jövedelmező praxisát, hogy előbb tüzérszti kiképzésen vegyen részt, majd negyvenkettő és feles ágyújával Isonzónál pusztítsa – kedve ellenére – a talját. Egy nap az ütegét telibe találták, dr. Aratót betemette a föld, úgy ásták ki a bajtársai: sokáig nem tért magához, légnymást kapott. E kellemetlenségnek köszönhetően azonban hazajöhetett Pestre egy kis kórházi ápolásra. A Mária-Valéria barakk-kórházban azután aranytalékainak köszönhetően hamarosan sikerült olyan halálos vesebetegséget szereznie, amelynek következtében végképp untauglichnak nyilvánították.

1918 őszén aztán a front összeomlott, és dr. Arató csodával határos módon teljesen gyógyultan, Signum Laudisával és halálos ágyán elnyert hadnagyi kinevezésével együtt elhagyhatta a barakk-kórházat. Nem utazott azonban haza Mezővágásra, hanem azonnal belépett a Szociáldemokrata Pártba, majd aktív részt vállalt az 1919. március 21-i eseményekben is, mégpedig oly aktívat, hogy a Tanácskormány még azon melegében, április legelején kinevezte a mezővágási püspöki uradalmak biztosává.

Dr. Arató tehát új, fényesen nyikorgó bőrkabátjában, hatalmas, sárga tokos Lugerrel az oldalán nagy büszkén le is automobilozott Mezővágásra, ahol eredményes tárgyalásokat folytatott a

püspökséggel. E tárgyalások következményeképpen a püspökség de facto megtarthatta birtokai jövedelmének zömét, amiért cserébe a Tanácsköztársaságnak, pontosabban az őt Mezővágáson képviselő dr. Arató Richárdnak átengedték a termés budapesti értékesítésének jogát. Dr. Arató búcsúképpen még egy futó hőstettet vitt végbe Vágáson – levegőbe löve akadályozta meg, hogy egyik távoli rokona szatócsboltját a helybéli parasztok kifosszák –, majd vonatra ült, és több hektó bor, néhány mázsa őrölt paprika, valamint gabona, zöldség, kolbász és szalonna társaságában Pestre utazott.

Időközben a közeli Dunapatajon kitört az ellenforradalom. Füzéry, mint a helyi keresztény értelmiség prominens képviselője, nemzetőr-parancsnoki tisztségben a felkelők egyik élére állott a sok közül, majd miután a Vörös Hadsereg a felkelést, alantas módon géppuskákat is bevetve, leverte, a közlő kegyetlen Lenin-fiúk elől Szegedre menekült. Itt aztán, mint vízmentesítő mérnök a megszálló francia csapatok irányítása alatt dolgozott, s eközben, rokonával, Héjjas Ivánnal összefogva, csapatokat szervezett, ekképpen készülődve a vészjóslo hazatérésre.

Ezalatt dr. Arató sikeresen túladott a rábizott javakon, és a jövedelemből lecsípve járandóságát, frissen csináltatott vajsín tropikál öltönyében élvezte a pesti forradalmi éjszaka izgalmas életét. A kávéházak és éttermek kínálata ugyan a korábbiakhoz képest a vesztes háború és a bolsevik uralom hatására jelentős mértékben romlott, ám ugyanakkor a csinos és nagy hajlandóságú hölgyekben, ezt ellensúlyozandó, valóságos túlkínálat mutatkozott. Mikor aztán dr. Arató pénze elfogyott, és nagy sóhajtozva éppen elszánta volna magát a Mezővágásra való hazautazásra, a Körúton összefutott egy földijével, aki lelkenedezve újságolta neki, hogy Patajon és Mezővágáson az idióta Szamuely micsoda véres színjátékot rendezett. A Nemzeti Hadsereg vitézi serege azonban – tette hozzá az illető – francia és román támogatással lassanként megindul Szegedről, hogy helyreállítsa a rendet. Dr. Arató ezt hallva mélyen elgondolkodott, majd sebesen felült a bécsi gyorsra.

Ezenközben Füzéry Dezső és bosszúszomjas társai bevonultak Mezővágásra is, ahol igyekeztek elővenni azokat, akik a környéken végrehajtott csoportos kivégzésekért és a magántulajdon sérelmére elkövetett egyéb bűnökért felelősnek tartathattak. E személyek azonban természetesen immár távol jártak ebben az időpontban, így a különítményesek kénytelenek voltak angró büntetni, egyfelől a nagypofájú szegényeket, másfelől a bűdös zsidókat, amely két csoportja a társadalomnak, mint tudjuk, mindig minden bajért általában felelős szokott lenni.

Füzéry, mivel jól ismerte dr. Aratót, és éveken át keserűn irigyelte őt az említett tízezer aranykoronás jövedelméért, amelyet amaz, avégett, hogy kártyapartnereit idegesítse, nem restelt kártyázás közben többször is fennhangon emlegetni, és mivel tudott arról is, hogy dr. Arató Lugerrel az oldalán képviselte volt Mezővágáson a bolsevik forradalmat, egyik francia tisztbarátja kíséretében azonnal az imposztor keresésére indult. Minthogy viszont a körözött személy ekkor már Bécsben, egy josphstadtai ágybérleten piszkálta a fogát, jobb híján unokatestvérét, Weisz Bélát kellett a közeli erdőbe liferálni és ott egy bunkósbottal agyonverni. Weisz Bélát ugyanis többen látták örködni a Posta mellett júniusban, igaz, fegyver nélkül és újságot olvasva, de akkor is megérdemelte.

Dr. Arató 1921 tavaszáig tartózkodott Bécsben, ahol erősen lefogyott. Ekkor azonban – hosszas levelezés eredményeképpen – sikerült igazolást szereznie a mezővágási püspökségtől, amely bizonyította, hogy megbízatása során semmiféle törvénytelenésre nem került sor, s hogy mindig confidenter és legaliter járt el, valamint hogy távol lévén sem a mezővágási vérengzésekben, sem egyéb terrorcselekményekben nem vett s nem is vehetett részt. E papírral kezében tehát hazatért, és hamarosan elvéve egy milliomos cipőgyáros

egyetlen leányát, megkezdte ügyvédi karrierjének építését, amely egészen 1944-ig nagyjából zavartalanul épülhetett is. E karrier egyik állomásaként a harmincas évek elején dr. Arató emeletes házat épített a Hollán utca 40. szám alatt az Újlipótváros szívében, ahová feleségével és két gyermekével, valamint háromtagú személyzetével együtt beköltözött.

Füzéry Dezső ezenközben Pestig kísérté Nagybányai Horthy Miklóst. A Vezér fehér lova megett masírozva vonult be a városba, majd kiélvezvén a fényes győzelem minden örömét, hazatért Mezővágásra, ahol, mint az ellenforradalom közhála által övezett és kissé rettegett hőse egykettőre az Egységes Párt jelöltjeként képviselővé választatta magát. E képviselőségét egészen 1944-ig nagyjából zavartalanul meg is tarthatta. Füzéry képviselő szorgalma és elvhűsége eredményeképpen gyorsan megtollasodott. Lányának például, akit időközben már Csontos Istvánnának hívtak, egy gyönyörű, tágas, harmadik emeleti, négy szoba-hallos lakást vásárolt az Újlipótváros szívében, a Hollán utca 36.-ban.

Mikor képviselői ügyei Pestre szólították, gyakran látogatott el lányához és két imádott kisunokájához, így hát, még a harmincas évek közepén, egyszer véletlenül összefutott dr. Aratóval. Végigmérték egymást, haboztak egy ideig, aztán elmosolyodtak, és megemelték a kalapjukat. Közben Arató azt gondolta magában: „Ni, a szemét gyilkos”, Füzéry meg azt: „Ni, a bűdös bolsevik zsidó”. De mondani nem mondtak semmit. 1937-ben aztán Füzéry veje, Csontos István valami örökösödési ügybe keveredett, és az efféle kázusok akkori első, ráadásul a szomszédban lakó szaktekintélyéhez, dr. Aratóhoz fordult segítségért, aki jó pénzért hatékonyan segített is rajta. E segítségnyújtás folyamán Arató többször is járt Füzéry lányának lakásában, és mindannyiszor elismerően nézett körül odabent.

Aztán hipp-hopp eljött 1944. Dr. Arátónak szociáldemokrata kapcsolatai, kisméretű aranypénzek, két garnitúra hamis igazolvány és némi elképesztő szerencse segítségével imádott családjával együtt sikerült túlélnie a borzalmakat. Csakhogy e borzalmak során házát előbb a nyilasok, majd a szovjet hadsereg tisztjei vették igénybe. Az előbbieket néhány hónap után elkotródtak ugyan, ám az utóbbiak nem voltak erre hajlandók, hiába hivatkozott dr. Arató akár forradalmár, akár pedig üldözötti múltjára. Két gyermekével és nejével egy idegen lakásban, más egykori üldözöttekkel együtt kellett szorongania. Az egyik szovjet tiszt végül megszánta az intelligens öregurat, és németül azt mondta neki: „Nézze, doktor Arató. Az ön házát a Szovjetunió vette igénybe, márpedig a Szovjetunió az a sajátossága, hogy nem szokott soha semmit visszaadni. De mi, szovjet emberek humanisták vagyunk, nem kívánunk önrel kiszúrni. Sétáljon körbe a környéken, és ha talál üres lakást, akkor azt kiutaljuk önnek, akárki lakik is benne.” Arató nem kívánt messzire költözni, így először is a környező házakban nézett körül.

Az ostrom alatt Füzéry lányának családja rettenetes időket élt át: rendszeresen a pincébe kellett költözniök, és ott kellett gubbasztaniok a dohos hidegben, mindenféle gyanús népség közepett, akikre hiába hívták föl több ízben is a légóparancsnok, majd a nyilas körzetvezető figyelmét. Szerencsére volt annyi eszük, hogy még az ostromgyűrű bezárulása előtt vidékre költözzenek az ázsiai horda elől. Itt, a családapa egy rokonánál meghúzva magukat – a vécé az udvaron állt, rémes tyúkszag terjengett, és nem lehetett rendesen mosakodni sem –, sikeresen át is vészelték a megpróbáltatásokat. 1945 őszén tehát hazaértek otthonukba. Azaz csak tértek volna. Megdöbbenve kellett ugyanis tapasztalniok, hogy a lakásban az Arató család lakik, ráadásul láthatóan jól is érzi magát odabent.

Az említett hazaköltözési kísérlet alkalmával a lakás tulajdonjoga felett nyomban heves vita kerekedett, amelynek során könnyek hullottak, igaztalan vádak és a földszinten is tisztán hallható női kiáltások hangzottak el. Ez így ment volna igen sokáig, ám végül Arató, aki mégiscsak ügyvéd volt, előhozakodott a farbával. „Nézze, Csontos úr – mondta az ajtóban állva,

mert Csontosékat természetesen nem engedte be meleg otthonába –, én az ön apósáról, kedves felesége atyjáról igen kellemetlen tényeket ismerek, amelyeket ráadásul bizonyítani is tudok. E tények közt akadnak, amelyek 1919-es, 1920-as, majd 1938–44-es tevékenységével kapcsolatosak, és önmagukban is meglehetősen kellemetlenek, más tények viszont, amelyek néhai, szeretett unokatestvérem, Weisz Béla meggyilkolásával állanak kapcsolatban, mindezeknél sokkalta konkrétabbak, és sokkalta súlyosabb vádaknak implikálnak. Azt ajánlom tehát, gondoljuk át még egyszer, higgadtan is a dolgot, s beszéljük meg, vajon hajlandóak-e lemondani a lakás tulajdonjogáról abban az esetben, ha e tényekről az új, demokratikus rendőrség nem szerez tudomást.”

Csontosék ekkor jelentős hangerővel kifejtették abbeli véleményüket, hogy ez zsarolás, mire Arató azt válaszolta nekik, hogy ez nem zsarolás, hanem üzlet, mégpedig nem is rossz üzlet, és Csontosék jobban tennék, ha nem kiabálnának, mert esetleg más olyan személy is tudomást szerez az említett tényekről, aki nem kíván velük hasonló megállapodást kötni, és akkor végleg lóttak a jó üzletnek. A Csontos házaspár erre szótlánul, az emberi tisztességbe vetett hitében megrendülten távozott. Néhány nap múlva azonban szintén szótlánul megjelentek ingóságaiért, amelyeket majdnem hiánytalanul meg is kaptak dr. Arató ügyvédtől.

No, megint telt-múlt az idő, ahogy már az néki szokása. Csontosék Budán szereztek bérlakást, nem oly szépet és tágasat, mint a korábbi volt, de azért, mindent egybevetve, lakhatót. Füzéry Dezső maga, az iménti üzlet egyik tárgya Mezővágáson mint malomipari segédmunkás tevékenykedett, ugyanis egykori jobboldali képviselőként más, képzettségéhez és tudásához méltóbb beosztást egyelőre a népi demokrácia, rá jellemző módon, nem biztosított számára. Dr. Arató ügyvéd viszont egészen 1949-ig élt, mint hal a vízben, mígnem túlságosan fennen hangoztatott forradalmári, valamint szocdem múltja miatt úgy ki nem vágták a frissen megalakult ügyvédi munkaközösségből, mint a macskát szarni. De legalább szép lakásában benne maradhatott, ami ez idő tájt nem volt akármilyen leisztung.

1952-ben aztán Mezővágáson Füzéry éles szóváltásba keveredett egy szomszédjával a közös budi használata tárgyában. E vita következtében az Államvédelmi Hatósághoz hamarosan beadvány érkezett, amely Füzéry 1919-ben és később viselt dolgait taglalta, meglehetősen rosszindulatú megvilágításban. E beadvány eredményeként 1952-ben a Népbíróság vádat emelt az egykori képviselő ellen, és tanúként beidézte dr. Arató ügyvédet is mint a mezővágási események egykori aktív résztvevőjét.

Dr. Arató kötelességtudón meg is jelent a tárgyaláson. A tanúk padjára lépve udvariasan biccentett a sápadtan, szeme alatt véraláfutással, két ór közt ücsörgő Füzéry felé, majd széttárva karját sajnálattal kifejtette, hogy ő sem unokatestvére, Weisz Béla halálának körülményeiről, sem Füzéry egyéb Mezővágáson viselt dolgairól nem tud semmit, mivel az idő tájt Budapesten, majd Bécsben szolgálta a világforradalmat. Dr. Arató eztán meghajtotta magát, majd elvonult. Nem szenvedhette ugyan Füzéryt, hiszen az mégiscsak meg akarta őt ölni egykor, sőt Weisz Bélát is kissé sajnálta, de hát így kellett tennie. Az üzlet, az üzlet – gondolta magában rezignáltan.

Füzérynek azonban a többi tanúval már nem volt hasonló szerencséje: Béla megölését ugyan, dr. Arató üzleti tisztességének hála, nem sikerült rábizonyítani, de a különítményesek akcióiban való részvételt igen, így a Népbíróság dr. Ajtósi Ignác tanácsa Füzéry Dezső mérnököt, egykori országgyűlési képviselőt halmazati büntetésül életfogytiglani fegyházra ítélte, amelyet Füzéry becsülettel le is töltött. 1956 szeptemberében ugyanis a váci börtönben elhalálozott. Halálának közvetlen oka krónikus vesebetegsége volt, amelyre nem kapta meg a kellő gyógyszert. Mikor rosszul lévén megjegyezte, hogy gyógyszer híján meghal, a smasszer csupán annyit felelt neki: „Akkor dögölj meg.” És Füzéry úr így is tett.

Dr. Arató Richárd hat évvel és négy hónappal élte túl régi ösmerősét. Őt agyvérzés vitte el 78 éves korában, szerető családja körében. Utolsó szavai a következők voltak: „Nem hittem volna, hogy épp most kell megkrepálnom.”

Unokáik szeretettel és kegyelettel őrzik emléküket.

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Magyar László András: Boldogság** 1 Hol volt, hol nem volt, élt egyszer a...
2. **Magyar László András: Medve** György végignézte a tartalomjegyzéket: ellenőrizte, hogy a pályázati anyagban minden...
3. **Magyar László András: Poklok** Pokol A bochumi Helmuth Heltmann kisvállalkozó sikeres és boldog életet...
4. **Magyar László András: Fejezetek egy fejlődésregényből** Sic itur Az egyetemre Debrecenben felvételiztem, s anyámék némi telefonálgatás...
5. **Sepsi László: Üzlet** A csaj kezdte, még tizen-egynéhány évvel ezelőtt. Komolyan. A zenegépből...

Cimkék: **Magyar László András**